

Stąd też Jan Paweł II stwierdza, że Kościół pokłada ufność również w człowieku – mimo że wie, do jakiej niegodziwości jest on zdolny – albowiem nie jest to tylko człowiek grzeszny, lecz również odkupiony. Mocą zbawczego działania Chrystusa i mocą darów Ducha Świętego człowiek może zwyciężyć zło w sobie i w życiu wspólnotowym. Dlatego Papież podkreśla, że nie ma podstaw do rozpacz, do pesymizmu ani do bierności (por. SRS 47).

Jan Paweł II: CA 13; ChL 15; 37; 55; RP 2; SRS 36; 47.

JC 72; LR 7.

Przemówienia: do przedstawicieli władz państwowych, Warszawa, 17.06.1983; do Konferencji Episkopatu Polski, Warszawa, 14.06.1987; Homilie: Częstochowa, 19.06.1983; Katowice, 20.06.1983; Gdańsk, 12.06.1987.

OiCz.

KKK 1877-1889.

J. Nagórny. Moralność chrześcijańska. Życie z Chrystusem i w Chrystusie we wspólnocie Kościoła. W: Katechizm Kościoła Katolickiego. Wprowadzenie. Red. M. Rusecki, E. Pudełko. Lublin 1995; S. Nowosad. Wspólnotowy wymiar życia chrześcijańskiego. W: Katechizm Kościoła Katolickiego. Przesłanie moralne Kościoła. Red. J. Nagórny, A. Derdziuk. Lublin 1995; J. Nagórny. Posłannictwo chrześcijan w świecie. T. 1: Świat i wspólnota. Lublin 1997; A. Zuberbier. Wspólnota. W: Słownik teologiczny. Red. A. Zuberbier. Katowice 1998; M. Pokrywka. Osoba – uczestnictwo – wspólnota. Refleksje nad nauczaniem społecznym Jana Pawła II. Lublin 2000.

ks. Marian **POKRYWKA**

Wspólnota osób zob. „Communio personarum”

Wybór podstawowy zob. Opcja fundamentalna

Wyzwolenie – teologia wyzwolenia

■ akt uzyskania wolności i pokoju. W. chrześcijańskie ma przede wszystkim wymiar soteriologiczny. W znaczeniu podstawowym dotyczy wewnętrznego życia osoby, ale rozciąga się na całą „praxis” ludzkiej egzystencji. Skutki w. to także: uwolnienie od grzechu i zła. W. nie jest uniecznieniem wszelkich zależności, ale ich uporządkowaniem zgodnym z prawdą.

T.w. jest naukową (teologiczną) refleksją nad zagadnieniem w. i wolności. Akcentuje potrzebę praktycznej realizacji wypracowanych przez siebie moralnych postulatów. Wśród różnych nurtów t.w. istnieją także skrajne jej koncepcje, odwołujące się między innymi do marksistowskiej ideologii walki klas i rewolucji.

Jan Paweł II podkreśla, że osoba stworzona i powołana do wolności nosi w sobie znamię grzechu pierwotnego, co stanowi powód jej wewnętrznego rozdarcia i jest źródłem nieuporządkowanych relacji z Bogiem, bliźnimi i całym światem – stale pociągając go ku złu (por. DeV 55-57; VS 1; 102; 14-16). Grzech – w nauczaniu Papieża – jawi się jako największe zniewolenie i przyczyna wszelkich nieprawości i zniewoleń; sprawia, że życie

człowieka jest ciągłą „walką o wolność”, a człowiek uwikłany w grzech i osłabiony nim, nie jest w stanie sam się wyzwolić, lecz potrzebuje Wyzwolicielea. Tym jest Trójjedyny Bóg (por. DiM 8): kochający i miłosierny Ojciec, odnawiający przymierze z człowiekiem i obdarzający go na nowo swoją miłością oraz przywracający mu pierwotną godność (por. DiM 4; VS 118); Syn ofiarujący się za ludzi i pokonujący grzech przez zbawcze dzieło – Mesjasz (por. VS 86; TMA 11), który *więźniom głosi wolność i uciśnionych odsyła wolnymi* (Łk 4,18; Iz 61,1-2); Duch Święty, który uwalnia *ze starych i nowych determinizmów* (DeV 60) i *daje życie w Chrystusie Jezusie* (Rz 8,2) oraz, prowadząc człowieka, udziela wszelkich łask, który odkrywa i urzeczywistnia pełną miarę prawdziwej wolności człowieka (DeV 57-59), bo *gdzie jest Duch Pański – tam wolność* (2 Kor 3,17). Tak rozumiane w. jest tożsame z uwolnieniem od grzechu i przeszkód, które niszczą łaskę Bożą i uniemożliwiają utrzymanie przymierza z Bogiem oraz bliźnimi; jest ono konsekwencją pojednania (por. AG, 18.02.1998, 3).

W., ofiarowane człowiekowi przez Boga, jest doskonałe i ma charakter radykalny. Nie wyklucza jednak wysiłku człowieka, ale wręcz go zakłada: ze względu na wolność osoby, wymaga włączenia się jej w wyzwolenczą działalność Boga (por. RP 21-22). W. dokonane przez Boga jest podstawą i gwarancją skuteczności aktów w. podejmowanych przez człowieka we współpracy z Bogiem. Każda próba w. bez uprzedniej „przemiany serc” jest skazana na niepowodzenie (por. ŚDP 1984).

Następstwem w. z grzechu jest pokój wewnętrzny i *wolność dzieci Bożych* (Rz 8,21), czyli życie odpowiadające godności osoby, otwarcie się na prawdę i dobro oraz dążenie do osiągnięcia pełni rozwoju. W. od grzechu jest warunkiem i źródłem każdego działania wyzwolenczego: jedynie wewnętrznie wolny człowiek może takie działanie podjąć, a człowiek w pełni korzystający z wolności – znający prawdę – chce nieść w. innym. Wymiar zbawczy w. implikuje praktyczne konsekwencje moralne (por. VS 22-24; AG, 18.02.1998).

W. chrześcijańskie nie zatrzymuje się na wewnętrznym wymiarze ludzkiej egzystencji, ale ogarnia wszystkie jej obszary: duchowy i cielesny, osobisty i społeczny (por. AG, 18.02.1998, 5). Jest w. z różnorodnych zniewoleń utrudniających osobie osiągnięcie doskonałości. Na płaszczyźnie osobistej pełne w. realizuje się przez radykalną przemianę umysłu i sumienia, czyli nawrócenie i formację moralną oraz realizację postulatów rozwoju integralnego. Istotne jest tu zachowywanie wymogów Bożego ładu moralnego, postrzeganego jako wskazówki na drodze ku doskonałości. W. w. obszarze relacji międzypersonalnych w. wyraża się przez przezwyciężanie i odrzucenie egoizmu, zatwardziałości, małoduszności, nieufności, bezradności, samowoli, nietolerancji i rozmaitych antagonizmów oraz przez uzyskanie poczucia równości wszystkich ludzi, suwerenności narodów, tworzenie systemów społecznych, gospodarczych i politycznych respektujących godność każdej osoby, poszanowanie praw człowieka, promocję szacunku do życia i bezpieczeństwo ludzi, sze-

zenie zaufania, sprawiedliwości i solidarności, postęp zakładający pierwszeństwo etyki przed techniką, a także przez rozwój dażeń ekumenicznych i dialogu międzyreligijnego (por. RH 6; 16-17; CA 11; 25; TMA 12-13; Przemówienie, Puebla, 28.01.1979, 18-23; 36-39).

W. nie jest wyzwaniem się wszelkich zależności i uzyskaniem absolutnej autonomii (co w przypadku człowieka w ogóle nie jest możliwe), lecz ich rozumnym uporządkowaniem i obraniem właściwych relacji wobec Boga, bliźnich i świata. W. jest powrotem do pierwotnej Prawdy, czyli do Boga, który jest *Drogą, Prawdą i Życiem* (J 14,6), zgodnie z Jezusowym zapewnieniem: *Prawda was wyzwoli* (J 8,32). Jako najpełniejszy wyraz, a zarazem jedyna droga całkowitego w., jawi się miłość, a ostatecznie Miłość. Podejmowanie kolejnych prób w. jest realizacją przykazania miłości. Jan Paweł II wprost wskazuje na źródło w., które *znajduje się w Bogu samym, a imię jego jest miłość* (JC 71,8; por. VS 10).

T.w. to teologiczna refleksja dotycząca zagadnień w. i wolności. Akcentuje prawdę, że dar w. ofiarowany człowiekowi przez Boga rodzi zobowiązania moralne na płaszczyźnie społecznej. Wskazuje na wolność i pokój jako bezcenne wartości dla osoby oraz piętnuje sytuacje nędzy i niesprawiedliwości. Opiera się na nauce biblijnej i Tradycji (od początku aż do ostatnich wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła) i wspiera się twierdzeniami wypracowanymi przez teologię oraz różne nauki humanistyczne, a także uwzględnia sytuację społeczną i historyczną. Jako taka t.w. mieści się w ramach

teologii moralnej. Traktowanie jej jako koncepcji polegającej na politycznym zaangażowaniu i praktycznym działaniu, wprowadzającym w życie postulatory, które dotyczą problemów niesprawiedliwości, trocki o ubogich materialnie, o ofiary ucisku gospodarczego i politycznego, a które wynikają z połączenia wybranych prawd ewangelicznych z marksistowską teorią „walki klas”, jawi się jako poważne uproszczenie.

Jan Paweł II: CA 11; 25; DeV 38; 58-60; DiM 1-8; 15; EV 31; RH 8-12; 16-17; RP 10-13; 19-23; 31; VS 17-18, 23.

JC 71; TMA 11-13; 50.

ŚDP 1984; WP 2000; Przemówienie, Puebla, 28.01.1979; AG, 2.09.1989; 18.02.1998.

ICHW; ITW.

J. Nagórny. Chrześcijańska wizja wyzwolenia. W: Religia a sens bycia człowiekiem. Red. Z. J. Zdybicka. Lublin 1994; Tenże. Posłannictwo chrześcijan w świecie. T. 1: Świat i wspólnota. Lublin 1997; W. Stróżewski. Aksjologiczny horyzont egzystencjalnej zależności człowieka. W: Jan Paweł II. Fides et ratio. Tekst i komentarze. Red. T. Styczeń, W. Chudy. Lublin 2003.

ks. Sławomir **NOWOSAD**,
Michał **WYROSTKIEWICZ**

Wyżywienie – głód ■ jednym z najważniejszych w skali światowej problemów gospodarczo-społecznych ludzkości jest kwestia żywnościowa. Według FAO, szacuje się, że u początków trzeciego tysiąclecia ponad 850 mln ludzi było dotkniętych g., co stanowi około